

Ire - Loberget

Id.nr.	KE0004
Län	Blekinge
Naturtyp	Gräsmarker
Värdeetraktsbeskrivning upprättad	2021-11-30
Värdeetraktsbeskrivning senast reviderad	Ingen revidering gjord

ALLMÄN INFORMATION

Värdeetrakt i norra Karlshamns kommun, belägen i Mieåns dalgång nära gränsen mot Småland. Ire-Loberget är ett 1800-talspräglat kulturlandskap, typiskt för Blekinges skogsbygd, med talrika kulturhistoriska spår som odlingsrösen, stenmurar, tjärdalar, hamlade träd, äldre byggnader och husgrunder.

Ire utgörs av inägo- och utmarkerna till två gårdar, Håkansgården och Josefsgården. Området är ett av Sydsveriges bäst bevarade exempel på ett ålderdomligt, traditionellt hävdadt småskaligt odlingslandskap. Här finns mycket artrika ängs- och betesmarker med hävdberoende flora i fältskiktet och ädellöv i trädskiktet. En stor mängd träd är hamlade.

På västra sidan av Mieåns dalgång ligger Loberget. Gårdsmiljön omges av ett odlingslandskap med ålderdomlig struktur. På dalsidan finns terrassformade isälvsavlagringar, som tidigare varit åker men numera betas. Åkrarna är artrika med ett stort inslag av ängsväxter. Ett tiotal hamlade träd förekommer.

Väster om Loberget vid Ringamåla finns ett av länets största skogsbeten. Skogen har under lång tid plockhuggits och betats av nötkreatur, det senaste halvsekle av lantrasen ringamålako och skogen är alltjämt tydligt betespräglad. I Ringamåla finns en välbevarad bymiljö med tillhörande åkrar och betesmarker.

NATURVÄRDEN

En lång kontinuitet av brukande och hävd har skapat höga biologiska värden i odlingslandskapet. I de naturliga gräsmarkerna, som inte påverkats av gödning eller markbearbetning finns de flesta av odlingslandskapets djur- och växtarter. Dessa är beroende av hävd genom bete eller slåtter för att finnas kvar. De naturliga gräsmarkerna är de viktigaste komponenterna för biologisk mångfald i odlingslandskapet.

Artrikedomen i Ire är mycket stor och mer än 600 arter finns noterade från området. Många är knutna till de hävdade ängs- och betesmarkernas fåltskikt och trädskikt. De hävdade markernas insektsfauna är också artrik och området hyser även ett artrikt fågelliv med flera rödlistade arter.

Ire är ett representativt och mycket värdefullt exempel på äldre tiders hävdpräglade, småskaliga kulturlandskap i sydsvenska skogsbygder, med slåtter- och lövängar, små åkerlappar, öppna och trädbärande betesmarker, naturskogsartade utmarksskogar och en mycket stor artrikedom.

Odlingslandskapets kantzoner och småbiotoper som stenmurar, åkerholmar, våtmarker, småvatten och solitära träd är boplatser och livsmiljöer för många växt och djurarter och de fungerar också som spridningskorridorer för många arter. De är därför viktiga komponenter i en grön infrastruktur.

Områdets gräsmarker består främst av näringsfattiga men artrika hagmarker. Exempel på rödlistade arter är slåttergubbe, sommarfibbla, granspira och ängssvampen praktvaxskivling. I Ire finns även länets enda, och landets sydligaste växtplats för hagmarksväxten spindelört.

NUVARANDE MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL

Inom värdetrakten finns några mindre byar som omges av brukad jordbruksmark. Relativt stor andel av traktens yta är formellt skyddad som naturreservat eller som Natura 2000. Inom trakten finns brukad skogsmark.

MARKÄGARSTRUKTUR

Värdetrakten utgörs av ett område med blandad markägarstruktur. Naturreservaten är statligt ägd mark.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Traktens gräsmarker tillhandahåller en mängd viktiga ekosystemtjänster. En av de viktigaste är att de möjliggör en förbättrad pollinering av grödor om de ligger i anslutning till en odlad gröda. Genom ett varierat landskap med många olika typer av miljöer och strukturer såsom bryn, murar, åkerrenar och liknande gynnas artdiversiteten och därmed också en naturlig kontroll av skadedjur.

Gräsmarkerna är också viktiga för produktion av livsmedel som kött och mjölkprodukter, främst genom bete. Naturbetesmarkerna har ofta höga kulturhistoriska värden och ängs- och hagmarksfloran är en del av vårt biologiska kulturarv. Öppna marker bidrar även till rekreationsupplevelser genom dess höga artdiversitet och upplevelsen av ett öppet landskap som uppskattas av många människor. Gräsmarker är följaktligen mångfunktionella, det vill säga de bidrar med många olika ekosystemtjänster.

ÖVERGÅNGSMILJÖER

Övergången mellan jordbruksmark och andra naturtyper såsom skog eller vatten har ofta en stor artrikedom. Särskilt artrika är bryn, övergången från gräsmark till buskar, träd och skog. Det beror dels på att arter från både skogs- och jordbruksmarken kan förekomma där. Här finns också arter som är beroende av flera miljöer under sin livstid. Därtill bildar övergången en specifik miljö och vissa arter finns bara i bryn. Brynen kan också skapa gynnsamt mikroklimat genom att tillgodose både sol och lä-effekter

Dagens landskap innehåller många "nya" typer av gräsmarksbiotoper som vägkanter, järnvägsvallar, kraftledningsgator, flygplatser och golfbanor. Genom att ytterligare utveckla skötseln på större arealer av infrastrukturens biotoper kan dessa miljöer ha en stor utvecklingspotential för biologisk mångfald och grön infrastruktur.

UTMANINGAR

Nedläggning av jordbruk och igenväxning är det största hotet mot gräsmarkerna och innebär stora utmaningar för odlingslandskapets biologiska mångfald, ekosystemtjänster och gröna infrastruktur. Hoten mot den ursprungliga ängs- och hagmarksfloran är främst utebliven hävd, vilket ganska snabbt låter ett fåtal konkurrensstarka växter ta över. Andra hot är gödsling av de öppna markerna vilket snabbt ger en utarmning av floran. Ett fjärde hot är att avstånden mellan välhävdade och ogödslade fodermarker har ökat, vilket kan leda till att populationer av vissa arter blir för små för att på sikt kunna överleva; genutbytet blir obefintligt. Spridningskorridorer som till exempel vägkanter är därför mycket viktiga inslag i landskapet.

I vissa områden kan förekomst av vildsvin vara ett hot mot gräsmarkerna, eftersom de bökar sönder naturbetesmarker och slätterängar med höga floravärden.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

God generell hänsyn i kombination med naturvårdande insatser bör vara vägledande vid åtgärder i värdetrakten. Det är fördelaktigt om alla naturvårdsinsatser, små som stora, görs utifrån gemensamma biologiska prioriteringar eftersom samordning gynnar uppkomsten av positiva effekter på landskapsnivå.

Exempel på åtgärder som ökar arealen av gräsmarker är

- Restaurera betesmarker
- Slå väg- & åkerrenar
- Öppna för nya samarbeten, t ex beta ledningsgator
- Nyskapa (blivande artrika) gräsmarker

Exempel på åtgärder som syftar till att förbättra kvaliteten på gräsmarker är

- Håll efter igenväxningsvegetation
- Ingen tillskottsutfodring
- Styr betestryck genom fällor
- Skapa eller gynna bryn, solvarma gläntor, sandblottor och spara döda träd

Exempel på åtgärder som syftar till att minska avståndet mellan värdefulla gräsmarker är

- Restaurera eller nyskapa gräsmarker belägna inom spridningsavstånd från befintliga gräsmarker
- Sammanbinda gräsmarker i landskapet genom korridorer eller ”naturtypsöar”.

HÄNSYNSTAGANDE VID PRÖVNING OCH PLANERING

Det är fördelaktigt om hänsyn till värdetraktens kännetecken och karaktär gällande arter, miljöer och landskap iakttas vid markanvändning och rådgivning. Att områden med samma karaktär ligger tillräckligt nära varandra ger bättre förutsättningar för att de arter som hör till gräsmarken ska överleva.

REFERENSER, ATT LÄSA MER

Artportalen, www.artportalen.se

Bevarandeplan för odlingslandskapet i Blekinge län, Länsstyrelsen Blekinge 1995.

Ängs- och betesmarksinventering. Jordbruksverket 2004. Tillgänglig:
<https://etjanst.sjv.se/tuvaut/site/webapp/tuvaut.html>

Blekinges Flora. Fröberg L. 2006. SBF-förlaget, Uppsala.

Plattform för arbetet med grön infrastruktur i Blekinge län, Länsstyrelsen Blekinge 2019.
Rapport 2019:14

Rödlistade arter i Sverige 2020, SLU Artdatabanken 2020. SLU, Uppsala.